

NÀNG H'DUNG WAI VÀ H'MAI DAK

Nàng H'Dung Wai là một cô gái xinh đẹp, hiền dịu. Con trai trong làng ai cũng thầm ao ước được cùng nàng H'Dung Wai sớm đi một đường ra nương, tối về chung một nhà và đêm nằm chung một chăn, một chiếu... H'Mai Dak thì xấu xí lại độc ác.

Một hôm cha mẹ nàng H'Dung Wai đến kêu H'Mai Dak làm công. Dak nhận lời nhưng khi làm việc lại hết sức lười biếng. Cha mẹ H'Dung Wai đuổi H'Mai Dak về, không cho làm thêm nữa. Nhưng H'Mai Dak không về thẳng nhà mình mà đến gặp H'Dung Wai bảo:

- Tào về lấy cơm cho cha mẹ mày làm ngoài đồng kia đấy...

Vội tin lời, H'Dung Wai nhóm lửa thổi cơm, bắt gà mái đang ấp trứng làm thịt rồi cùng H'Mai Dak mang ra đồng. Nhưng giữa đường, kẻ ác bụng lại dẫn nàng về phía rừng sâu. Chiều tối hôm ấy ở đồng về không thấy H'Dung Wai đưa em nàng ngồi trên ché kê, dân làng mới biết H'Mai Dak đã dụ dỗ bắt nàng đi. Con trai trong buôn đi hết các ngã đường mà vẫn chưa ai tìm thấy nàng đâu. Trong khi đó giữa rừng hoang, đêm tối ngồi trên tảng đá, H'Dung Wai vừa kêu vừa khóc:

- Mày buộc tao vào rừng rậm, bắt tao qua hết rừng thưa, rừng dày vậy đó! Cái dao cắt vải của tao ở nhà có còn không? Cái lông gà đan chặn, chuốt sợi cắt trên giàn kho có còn không? Em gái tao ngồi cạnh kho trên ché còn không? Người yêu của tao ở nhà có còn không...

Nghe H'Dung Wai khóc, H'Mai Dak vẫn chưa thỏa lòng ghen ghét lại tiếp tục dẫn nàng H'Dung Wai đi nữa. Đã ba lần mặt trời mọc, ba lần mặt trời lặn, một ngày kia hai người dừng lại bên dòng suối mát trong. H'Mai Dak bảo: "Suối này, suối đẹp, chúng ta cởi quần cởi áo, cởi hết vòng bạc, vòng đồng ra tắm..." Giữa chừng, H'Mai Dak lên bờ đeo hết vòng đồng, vòng bạc, mặc hết áo hết váy. H'Dung Wai chỉ còn váy áo rách. Vừa đi nàng vừa khóc trong khi H'Mai Dak vẫn chưa thỏa lòng ghen.

Ngày kia hai người đi qua một cánh đồng lúa. Ai cũng nhìn và khen:

- Người đi đằng trước đẹp quá. Người đi sau không đẹp! Đó là H'Dung Wai xinh đẹp đi trước tuy váy áo nàng rách.

- Người đi sau thì quá đẹp người đi trước quá xấu! H'Mai Dak lại buộc H'Dung Wai đi trước. Đổi trước đổi sau bao nhiêu lần mọi người vẫn khen H'Dung Wai và chê H'Mai Dak xấu xí. Nuốt giận, cô ta dẫn H'Dung Wai đi tiếp. Gặp đàn chim bay qua, H'Mai Dak thét với lên hỏi:

- Hỡi đàn chim! Mày muốn mua đĩa ăn đĩa ở trong nhà, mày muốn mua con vật, con chó, con mèo này của tao không, tao bán?... - Vừa gọi H'Mai Dak vừa chỉ tay vào H'Dung Wai.

Thấy người xấu lại đi bán người đẹp, đàn chim dừng lại hỏi:

- Bao nhiêu? Giá mua người thì như thế nào?

- Giá bằng con trâu - H'Mai Dak trả lời.

Nhưng khi đàn chim muốn đổi, H'Mai Dak lại đòi hai con trâu. Trả bằng hai con trâu, H'Mai Dak độc ác, tham lam muốn ba con trâu... Cuối cùng đàn chim suy nghĩ và nói:

- Đây không phải là đũa ăn đũa ở của mày đâu! Con của người ta, mày độc ác bắt di đây!...

Biết được sự thật, đàn chim tốt bụng xông vào đánh cứu nàng HDung Wai nhưng không đủ sức. Kẻ độc ác ranh khôn đã mang nàng đi một nơi xa khác. Lần này nó bán nàng H'Dung Wai cho thú rừng. Gặp chồn, nai, con mang, heo rừng... H'Dak nói:

- Ô các thú rừng! Mày muốn mua đũa ăn kẻ ở, mua con vật, con chó này của tao, tao bán!

Hết thấy các loài vật ở rừng đã rõ. Từ con chuột nhắt đến con heo rừng, con voi, con cọp đã rõ. Đàn chim đã bay về báo tin cho cha mẹ nàng: H'Dung Wai xinh đẹp bị H'Mai Dak độc ác, xấu xí bắt đi. Chúng đánh nhau với H'Mai Dak. Nhưng đánh làm sao nổi, kẻ ác bụng vẫn cứ dẫn nàng H'Dung Wai đi.

Đã bảy lần con trăng lên rồi tắt. H'Mai Dak đưa H'Dung Wai đi hết cả mùa trăng. Qua những đâu, H'Dung Wai cũng không sao nhớ nổi, chỉ biết mình đang đến trước một vùng sông và rủ nhau cùng bắt cá mò ốc. Vốn hiền lành, chăm chỉ nên H'Dung Wai bắt được nhiều cá trong khi H'Mai Dak lười biếng chỉ bắt được một con ốc... Nhưng H'Mai Dak đã có cách. Khi so thử ai nhiều ai ít, H'Mai Dak lấy hết cá, chỉ để cho H'Dung Wai một con cá lóc bằng cườm tay. H'Mai Dak sung sướng lắm. Ngồi bên gốc cây nó giả vờ khóc thay cho nàng H'Dung Wai:

- Mày buộc tao vào rừng rậm, bắt tao qua hết rừng thưa, rừng dây vậy đây! Cái dao cắt vải của tao ở nhà có còn không? Cái lông gà đan chặn, chuốt sợi cắt trên giàn kho có còn không? Em gái tao ngồi cạnh kho trên ché có còn không? Người yêu của tao ở nhà có còn không?

Từ bên kia bờ sông chàng Y Du nhận ra tiếng người kêu khóc. Hay là tiếng khóc than ở trong rừng của nàng H'Dung Wai (vì họ cũng nghe tin nàng H'Dung Wai bị bắt). Y Du liền sai con trâu đực của mình đến bảo:

- Này con trâu, mày sang bờ sông bên kia, nếu là người thật thà, mang về đây cho ta. Nếu là ma lai, mày hãy giết chết.

Trâu đực qua sông thấy H'Mai Dak miệng khóc mặt cười định giết nhưng Y Du lại bảo:

- Thôi mày đừng giết con người ta nữa, mày về lại đây! Trâu đực nuốt giận trở về, tiếng kêu tiếng khóc của H'Mai Dak càng lúc càng thống thiết hơn, đứng ngồi Y Du đều không yên được. Chàng lại sai chiếc thuyền một mình qua sông và dặn:

- Nếu người ta là con người thật thà mày chở nó về cho tao. Nếu là ma lai thì thôi đừng chở.

Chiếc thuyền không trôi vì biết rõ H'Mai Dak đang khóc lóc kêu ca bên kia bờ sông là ma lai. Vậy nhưng nghe tiếng khóc, Y Du lại bắt buộc thuyền đi nên cuối cùng thuyền cũng qua và chở được H'Mai Dak về.

H'Mai Dak đi rồi, một mình H'Dung Wai lại ngồi khóc. Gặp lúc, Y Rông, anh chàng Y Du đi ra bờ sông nghe tiếng con gái khóc một mình cũng tội nên gọi trâu đến và dẫn dò:

- Nay con trâu khôn ngoan! Mày qua bên kia sông, nếu người ta thật thà, mày đưa về đây cho tao; nếu là ma lai thì mày phải giết.

Trâu bơi qua sông định chở nhưng nàng H'Dung Wai vừa khóc vừa nói: "Thà rằng tôi chết ở đây không về nhà cha mẹ nữa...". Thấy trâu quay về một mình, Y Rông liền sai thuyền chở chàng qua sông đón rước. Khi chàng tỏ lòng muốn giúp đỡ nàng, H'Dung Wai mới bằng lòng đi nhưng lại không muốn về nhà Y Rông vì nàng còn sợ gặp H'Mai Dak. Y Rông đành dựng nhà riêng trong rừng cho nàng ở, chiều tối đưa trâu về lén lấy gạo cơm, nồi đồng, nồi đất... và cùng nàng H'Dung Wai chung sống. Một lần, hai lần lấy lén- nhiều lần như vậy cha mẹ chàng biết, nghi ngờ H'Dung Wai là kẻ xấu liền chửi mắng:

- Mày lấy phải ma lai, mày đừng có về nhà tao thêm nữa!

Chẳng nói chẳng rằng, Y Rông lấy nhiều thóc lúa, của cải rồi lặng lẽ đi vào rừng cùng ở với nàng H'Dung Wai. Trong khi đó ở nhà cha mẹ chàng làm lễ cưới lớn cho H'Mai Dak và Y Du. Tiếng trống tiếng chiêng khi trầm khi bổng náo động cả buôn làng, người ra kẻ vào đông đúc. Biết tin, tất cả mọi loài thú rừng đến thăm, an ủi vợ chồng nàng H'Dung Wai và Y Rông. Sau khi thăm, các loài chim còn dọn nhà cửa, tổ chim, tổ mối đến ở. Họ muốn gìn giữ nàng H'Dung Wai, không để cho kẻ độc ác H'Mai Dak đến làm lại năng thêm một lần nữa.

Y Rông từ khi biết mình không thể về nhà cha mẹ lén lấy thêm cơm gạo nữa, chàng bàn với vợ mùa tới phát rẫy làm nương. Lập tức ý định của chàng bị các thú rừng ngăn cản. Chúng muốn làm thay cho vợ chồng nàng H'Dung Wai tất cả mọi việc. Khởi đầu, con mọt ăn cây, đục ruỗng hết cây rừng, gió thổi ngã cây, voi kéo cây to, gà rừng dọn sạch, heo ủi đất và cọp trông coi rẫy mới... Mùa trồng trúa đến, tất cả các loài chim bay đến rẫy cha mẹ chàng Y Rông ăn cắp giống. Khi lúa chín đều, đàn kiến lũ lượt gánh lúa về kho. Nhờ thế, mà chẳng bao lâu vợ chồng H'Dung Wai trở nên giàu có, thóc gạo đầy bờ. Trâu bò, súc vật không đủ người chăn giữ. Thấy vậy, đàn chim mang bảy con trâu đi đổi lấy một người con gái ở làng phía Tây bán đưa về làm người chăn. Tuy đã có kẻ ăn người ở trong nhà, công việc vẫn không sao làm xuê. H'Dung Wai muốn em trai của chồng nàng đến giúp.

Một hôm H'Dung Wai ngồi dệt vải, Y Rông dẫn em trai về như nàng mong muốn. Nàng kể lại đầu đuôi câu chuyện của mình từ khi bị H'Mai Dak bắt rồi khỏi nhà cha mẹ, lúc trong rừng và lúc gặp Y Rông... Kể đến đó, H'Dung Wai vừa khóc vừa dặn:

- Tôi trở thành "ma lại" như vậy đây! Tôi muốn em trai về nhà không cho dân làng và H'Mai Dak biết...

Vợ chồng H'Dung Wai tối ấy mổ heo, thui gà đãi em trai. Sáng sớm hôm sau, lúc em về, nàng không quên gửi theo nhiều áo, khố mới đẹp và dặn dò đừng để ai hay.

Biết chị của mình xinh đẹp hiền lành từ trước đến nay bị H'Mai Dak độc ác hãm hại phải sống lén lút trong rừng, đưa em chàng Y Rông lúc về nhà không sao giữ kín được, đem hết chuyện kể lại cho cha mẹ mình hay. Y Du biết chuyện muốn tìm cách giết H'Mai Dak lắm!

Còn nàng H'Dung Wai, tuy đã giàu có, váy mới áo đẹp vô vàn, nàng vẫn không chịu mặc. Nàng chỉ muốn chồng lấy

lại váy áo cũ xưa kia của mình đã bị H'Mai Dak lấy. Y Rông thương vợ, tìm cách đánh tráo được váy áo cũ đem về cho nàng H'Dung Wai. H'Dung Wai vui vẻ tắm giặt (từ ngày bị H'Mai Dak lấy cắp quần áo, nàng không chịu tắm giặt) và giết bảy heo, bảy bò, bảy trâu cúng bái. Nàng muốn Y Rông mời cả nhà đến dự.

Cả nhà Y Rông đều đến. Cha mẹ chàng và đưa em trai út đi trước, vợ chồng Y Du đi sau. Nửa đường gặp cây ple pôm dak, H'Mai Dak đòi ăn quả. Biết rõ H'Mai Dak (vì chỉ ma lại ăn được quả cây ple pôm dak), Y Du bảo:

- Nếu mày muốn ăn, thì leo lên hái. Tao không biết hái nhưng nhớ lúc nào tào kêu thì phải nhảy lẹ xuống.

H'Mai Dak leo lên cây, vui mừng ra mặt. Thừa lúc kẻ độc ác tham ăn quả, Y Du vót chẽ cây nhọn cắm sẵn dưới gốc và kêu:

- Mày nhảy xuống đi, H'Dung Wai đến đây rồi!

H'Mai Dak tưởng thật, lẹ làng nhảy xuống, đâm phải cây nhọn nhưng chưa chết hẳn. Y Du dùng cây trói chặt rồi dẫn đến nhà H'Dung Wai. Thấy H'Dung Wai, H'Mai

Dak nói ngay:

- Tưởng tào giết mày, giờ mày lại giết tao trước!

Sự việc đã rõ. Dân làng xử tội chết H'Mai Dak. Người đầy tớ gái của vợ chồng nàng H'Dung Wai được Y Du chọn cưới làm vợ. H'Dung Wai chia nửa của cải, tài sản cho vợ chồng Y Du.

Mùa làm nương phát rẫy lại đến. Tất cả các loài chim thú rừng không quên về làm rẫy giúp cho nàng H'dung Wai.

Nhưng lần này, nàng xin loài chim được tự tay trồng lấy một gốc bí. Khi tra hạt xuống gốc, nàng khẩn:

- Nếu cha mẹ tôi còn sống, hãy mọc đến tận nhà báo cho người biết, nay mai tôi sẽ về thăm cha mẹ.

Sáng ra, dây bí mọc dài không nhìn thấy ngọn. Biết cha mẹ còn sống, nàng lần theo dây về đến tận nhà cha mẹ. Gặp lại cha mẹ, lòng nàng rất vui, nhưng đã từ lâu không gặp, không ai nhận ra được nàng. H'Dung Wai khóc ròn. Nàng về nhận mình là bạn thân thiết của nàng H'Dung Wai. Cha mẹ nàng vừa khóc vừa kể là nàng đã mất rồi. Nhìn quanh của cải trong nhà thấy ít, nàng hỏi: "Vì sao của cải trong nhà lại ít?". Cha mẹ nàng bảo đã chôn đi một nửa cho H'Dung Wai. Lúc nấu canh, dọn cơm, lúc rượu đã ngấm, H'Dung Wai mới kể đầu đuôi câu chuyện, rằng nếu không có H'Mai Dak độc ác bắt đi, nàng đã được ở gần cha mẹ, rằng nếu không gặp Y Rông nàng cũng không có ngày trở về như bây giờ... Xong, nàng lại hỏi mẹ cha: "Cái dao cắt vải, lông gà đang chuốt sợi, em gái, người yêu con có còn không?...". Cha mẹ nàng nói:

- Cái dao cắt vải cha mẹ đã chôn rồi. Em gái của con còn ngồi trên ché. Người yêu của con cưới vợ khác rồi!...

H'Dung Wai nhấn bảo người yêu đến gặp mình. Sau đó nàng chia đôi tài sản cho cha mẹ và người yêu trước khi trở về buôn làng của chàng Y Rông sinh sống.

Người kể: Ama Ler

(Trích *Truyện cổ các dân tộc Tây Nguyên*, Nhiều tác giả, NXB Văn hóa dân tộc, trang 405-413)